
Nevenka Troha – sedemdesetletnica

Ob različnih obletnicah, ki jih zgodovinarji zaznavamo in obeležujemo, saj so tudi nekakšna opora pri predstavljanju preteklosti, se zavemo dejstva, da čas teče. Do časa, ki je sicer tudi fizikalna kategorija, koliko pa je fizična, pa je že težje vprašanje, imamo zgodovinarji svoj odnos. Glede minevanja časa, kot ga po navadi zaznavamo, pravijo, da gre pri tem za subjektiven občutek. A objektivno, ne glede na občutek, čas teče in – kot pravi pregovor – nič ne reče. Zgodovinarji pa vseeno želimo ujeti čas, minuli čas, dogajanje v njem, saj je preteklost naš »vrtiček«, ki ga obdelujemo. V tem »vrtičku« se tudi sami najdemo ob kakšni življenjski obletnici, ko kdo o tebi napiše kakšno besedo in ti posveti kakšno dobro misel o tvoji preteklosti v dejavnosti, s katero si si zaslužil jubilejni zapis, pa tudi o prihodnosti. Čas, v »okviru« katerega smo, namreč izraža zaporedje od preteklosti do prihodnosti skozi sedanost. To velja tudi za zapis ob sedemdesetletnici dr. Nevenke Troha. Doletela me je naloga, na neki način kar težka, hkrati pa tudi prijetna, da ob njenem življenjskem jubileju napišem o njej, sodelavki, kolegici in predvsem prijateljici, nekaj misli in dejstev o življenju in delu, ki ga je opravila kot zgodovinarica. Zlasti o njenem zgodovinskem delu.

Življenje se začne z rojstvom. Nevenka Troha je bila rojena na Vidov dan (po gregorijanskem koledarju), 15. junija 1951 v Ljubljani. Sicer pa izvira iz Revirjev, včasih označenih kot črni, včasih (sedaj sicer vedno redkeje) tudi rdeči; črni zaradi črnega premoga, rdeči pa zaradi upornosti prebivalstva in boja za delavske pravice. Za Nevenko je mogoče reči, da pripada rdečim Revirjem. Njen domicil so Trbovlje, povezana pa je tudi s Hrastnikom, od koder izvira očetova družina, in z Zagorjem. Nevenka je vsekakor prava Revirčanka. Pa ne le zemljepisno, temveč tudi duhovno, značajsko, če veljajo značajske značilnosti, s katerimi se tamkajšnji ljudje radi postavijo. Gre za trdne značaje, težko upogljive in spremenljive, hkrati pa za tople, tovariške in predvsem neposredne. Takšna je vsekakor Nevenka. V dobrem in slabem.

Nevenka je zgodaj, še kot majhna deklica, izgubila mamo, ki je umrla zaradi tuberkuloze, ki jo je dobila v partizanih med hudo zimo 1944/1945. Živela je s staro mamo, ki je bila Čehinja, in starim očetom. Oba sta pred tem vzgojila svoje štiri otroke, in to z veliko ljubeznijo, ko je bilo treba, pa tudi strogostjo. Nevenka je leta 1969 maturirala na trboveljski gimnaziji in se nato vpisala na Filozofsko fakulteto ljubljanske univerze; odločila se je za študij zgodovine in sociologije.

Svojo poklicno pot je začela kot muzealka. Kot zgodovinarica je namreč, vsaj po mojem vedenju, delovala v vseh treh dejavnostih, za katere zgodovinarji menimo, da so tiste, ki se vsaka na svoj način ukvarja s preteklostjo ali prikazovanjem in predstavljanjem preteklosti. Poleg dela v muzeju je delala še v arhivu kot arhivistka in nato kot raziskovalka zgodovine. Menim, da je ena redkih, če ne edina med zgodovinarji

oziroma zgodovinarke, ki je v svoji delovni dobi opravljala vse tri poklice, značilne za zgodovinarje. Njena pot zgodovinarke, ki se je posvetila novejši zgodovini, zgodovini 20. stoletja, se je začela v Revirskem muzeju v Trbovljah leta 1974. Ko se je odločila za študij zgodovine, jo je sicer bolj zanimala starejša zgodovina, razmišljala je celo o študiju arheologije. Okoliščine pa so jo pripeljale do tega, da se je posvetila novejši zgodovini, ki se takrat, ko je začela delati v muzeju v Trbovljah, ni še niti končala, kajti mnogi, ki so v tamkajšnjem zgodovinskem dogajanju sodelovali, so bili še živi in so skušali aktivno vplivati na zgodovinopisno podobo Revirjev, kakršno je predstavljal tamkajšnji muzej. V Revirskem muzeju je vztrajala kar dvanajst let; najprej je bila kustosinja, nato pa od leta 1977 do 1986 tudi direktorica. Strokovno se je kot zgodovinarica, kustosinja in nato po takratnem samoupravljalškem imenovanju kot »individualni poslovodni organ«, ko je morala muzejsko ladjo voditi med Scilo in Karibdo zahtev tistih, ki so želeli v zgodovini videti predvsem sebe, tistih, ki so muzej financirali, in zahtev zgodovinopisja ter zgodovinske »resnice«, ukvarjala predvsem z raziskovanjem novejših zgodovine revirskih krajev. Poudarek je bil na rdečem v Revirjih, na boju rudarjev za njihov življenjski položaj. Revirji, premogovništvo kot panoga in rudarji so bili v obdobju, ki ga je kot muzealka preučevala in predstavljala Nevenka, ena od slovenskih »trdnjav« delavskega gibanja, ki se je borilo z mnogimi stankami ali štrajki predvsem za boljši socialni oziroma življenjski položaj rudarjev. Predvsem ta njihov boj je bil tisti, ki ga je raziskovala in muzejsko predstavljala. Pripravila je več občasnih razstav o dogajanju v Revirjih v letih 1918–1941, o Revirjih med vojno v letih 1941–1945. Med temi je tudi muzejska predstavitev ustanovnega kongresa KPS aprila 1937 na Barličevi domačiji na Čebinah nad Trbovljami, ki je sodila v »delovno območje« Revirskega muzeja. Sodelovala je pri pisanju kar nekaj brošur, ki so prikazovale zgodovino Revirjev in njihovih prebivalcev, zlasti rudarjev, in njihovo dejavnost za boljše in socialno pravičnejše življenje. Med temi je treba omeniti knjižico o Revirčanih, ki so bili v španski državljanski vojni (1936–1939) udeleženi na republikanski strani v mednarodnih brigadah, gladovni stavki revirskih rudarjev julija 1934 in delovanju organizacij KPJ in KPS v Revirjih. Vsebinsko obdelovanje Revirjev in tamkajšnjega delavskega gibanja oziroma delovanja KPS je zaključila leta 1987 z orisom razvoja narodnoosvobodilnega gibanja v Revirjih na posvetu ob 50. obletnici ustanovnega kongresa KPS.

Konec leta 1986 je Nevenka zapustila muzealstvo in direktorski položaj v muzeju ter se kot arhivistka zaposlila v Zgodovinskem arhivu Zveze komunistov Slovenije. Urejala je takrat še neurejeno in zato za javnost nedostopno gradivo t. i. projugoslovanskih političnih organizacij v Julijski krajini in na Svobodnem tržaškem ozemlju (1945–1954). Ko je gradivo leta 1990 prešlo v pristojnost Arhiva Republike Slovenije, se je zaposlila v tem arhivu. Nevenka je nadaljevala arhivsko preučevanje dokumentov, ki so »pripovedovali« o boju za Primorsko in zlasti za Trst po drugi svetovni vojni. V vsebini teh dokumentov je našla zase nov zgodovinarski izziv. Poleg urejanja arhivskega gradiva se je začela s problematiko, ki so jo slikali dokumenti, ki jih je urejala, ukvarjati tudi raziskovalno. Dokumente je obravnavala vsebinsko, in ne le arhivistično. Posvetila se je preučevanju zgodovinskih okoliščin na Primorskem (ali v Julijski krajini,

kakor se kot upravna enota italijanske države imenuje ozemlje, kjer bivajo Slovenci v Italiji) po drugi svetovni vojni, zlasti odnosom med političnimi organizacijami Slovencev na eni in Italijanov na drugi strani. Poudarek je glede na gradivo, ki ga je urejala, dala slovenski politiki. V tem času se je odločila za nadaljevanje študija na t. i. tretji stopnji; vpisala je magistrski študij na ljubljanski Filozofski fakulteti in ga zaključila septembra 1993 z magistrskim delom *Politično življenje v coni A Julijske krajine z vidika italijansko-slovenskega sodelovanja (SIAU od osvoboditve do uveljavitve mirovne pogodbe)*; kot monografija je delo izšlo z naslovom *Politika slovensko-italijanskega bratstva: slovansko-italijanska antifašistična unija v coni A Julijske krajine v času od osvoboditve do uveljavitve mirovne pogodbe* (Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 1998). V magistriju in prvih razpravah se je lotila problematike obdobja od konca druge svetovne vojne in jugoslovanske osvojitve ali osvoboditve Trsta do uveljavitve določil mirovne pogodbe z Italijo septembra 1947 in delovanja Slovansko-italijanske antifašistične unije in Komunistične partije Julijske krajine v tem času.

V raziskavah tega obdobja na ozemlju Primorske (ali pa Julijske krajine) je naletela na problematiko, o kateri se takrat pri nas ni mnogo govorilo – na vprašanje oziroma dejstvo t. i. fojb. Prva med slovenskimi zgodovinarji je ta »pojav« na zgodovinopisni način predstavila na osnovi arhivskega gradiva in ga »demistificirala« oziroma postavila v zgodovinski kontekst takratnega dogajanja, ki je sploh povzročil dogodke, ki so se končali s fojbami. O tem je napisala več razprav, fojbam pa je posvetila tudi posebno poglavje v knjigi *Komu Trst*. Glede fojb, njihove »resničnosti« in resnice je Nevenka Troha nedvomno tista, ki je ne le med slovenskimi, ampak tudi med italijanskimi zgodovinarji to najbolj natančno raziskala in prikazala, čeprav se danes pojavljajo mnogi drugi, ki se kažejo kot prvi in najbolj zaslužni za odkritje »fenomena« fojb. O problemu fojb v slovenskih in italijanskih arhivih je napisala obširno besedilo v knjigi *Foibe: Una storia d'Italia* (Torino: Einaudi, 2009), ki je sicer izšla v Italiji in v Sloveniji (Mladinska knjiga, 2012); kot avtor je prvi naveden Jože Pirjevec, vendar je le eden (res z najbolj obširnim besedilom, ki pa le malo govori o fojbah) od petih avtorjev knjige. Zapisano je podkrepila s objavo faksimilov jugoslovanskih in italijanskih arhivskih dokumentov. Poleg vprašanja fojb se je lotila tudi vprašanja migracij v Julijski krajini po drugi svetovni vojni. Pri tem gre za vprašanje odseljevanja, t. i. eksodusa Italijanov iz slovenske Istre med letoma 1945 in 1956, kar je imelo v začetku devetdesetih let 20. stoletja, v prvih letih po slovenski osamosvojitvi, močan politični naboj predvsem pri tistih, ki so v teh letih zapustili to ozemlje. Nevenka je s svojim raziskovalnim, znanstvenim delom tudi slovenski strani in njeni politiki razložila pojme, kot so eksodus, ezuli, optanti, regnicoli ipd., ter kaj ti pomenijo v zgodovinskem kontekstu za slovensko-italijanske meddržavne in politične odnose. Slovenski politiki so se namreč znašli pred agresivnimi zahtevami nekdanjih preseljencev s slovenskega ozemlja v Italijo in italijanske države po vrnitvi njihovega imetja, kar se je dogajalo v okviru slovenskega denacionalizacijskega procesa. Preučevala je tudi vprašanje slovenske manjšine v Italiji in italijanske v Sloveniji med letoma 1945 in 1990; v monografiji *Novejša slovenska zgodovina* (Ljubljana, 2005) je napisala pregledna poglavja o slovenski manjšinski politiki.

Doktorirala je slaba tri leta po magisteriju, v začetku julija 1996, z doktorsko disertacijo *Slovensko-italijanski odnosi v coni A Julijske krajine v luči dokumentov projugoslovanskih sil*. Čez tri leta je disertacija izšla kot monografija *Komu Trst: Slovenci in Italijani med dvema državama*. (Ljubljana: Modrijan, 1999). Deset let kasneje je zaradi izražene zanimanja zanjo na italijanski strani izšla tudi v italijanščini (*Chi avrà Trieste?: sloveni e italiani tra due stati*). Sploh italijanski zgodovinarji, s katerimi izredno tvorno sodeluje (gre za tiste, ki imajo enake vrednostne poglede na demokracijo, preteklost in odnos do fašizma), ker jim je svoja spoznanja o skupni zgodovini, na katero pa obstajajo različni pogledi in ocene na slovenski in italijanski strani, znala predočiti na stvaren, umirjen način, z Nevenko radi sodelujejo in jo spoštujejo. Udeleževala se je mnogih, sedaj, ko je v pokoju, sicer nekoliko manj, znanstvenih srečanj in okroglih miz v Italiji. Imela je več predavanj o problematiki Julijske krajine po drugi svetovni vojni, o političnih odnosih med Komunistično partijo Italije in Komunistično partijo Jugoslavije (Slovenije) v Sloveniji in Italiji (tam še večkrat). To kaže pogled na njeno obširno bibliografijo, v kateri je nenavadno veliko število nastopov na različnih znanstvenih konferencah, med katerimi jih je večina v Italiji; mnogo njenih nastopov ni bilo niti objavljenih. Nevenka je namreč tam prava razlagalka naše novejše zgodovine, tiste, ki se glede obdobja in problematike stika z italijansko. Poleg udeležbe na različnih znanstvenih srečanjih v Italiji je objavljala tudi v italijanskih zgodovinarskih znanstvenih revijah *Qualestoria*, *Storia contemporanea in Friuli*, *Quaderni giuliani di storia* itd. Da je pri tem uspešna, pa je odločilen tudi njen značaj, saj izraža odprtost do različnih pogledov in pripravljenost (do določene mere in na pravi način) soočati se tudi s tistimi, ki se z njo ne strinjajo in imajo povsem nasprotna mnenja.

Kot arhivistka je Nevenka Troha delovala enajst let, do leta 1997, ko se je zaposlila na Inštitutu za novejšo zgodovino. Postala je raziskovalka, kar je dejansko bila že takrat, ko je bila zaposlena v arhivu. Kot raziskovalka na Inštitutu za novejšo zgodovino je dosegla naziv znanstvene svetnice. Na Inštitutu za novejšo zgodovino je delno prevzela tudi vlogo, ki jo je do takrat imela dr. Milica Kacin Wohinz – biti vezni člen z italijanskimi zgodovinarji glede skupne slovensko-italijanske zgodovine oziroma dogajanja na narodnostno mešanem ozemlju. Nevenka je s svojim ugledom, ki ga je v devetdesetih letih dosegla med italijanskimi zgodovinarji, bila poklicana, da nadaljuje stike z italijanskimi zgodovinarji, ki jih je uspešno začela Milica Kacin Wohinz. Svojo vlogo »povezovalke« obeh zgodovinopisij je uspešno opravljala in jo, sicer manj intenzivno, še vedno opravlja. Tako se je denimo nanjo obrnil kolega iz Vidma (Udin) s prošnjo, naj slovenski zgodovinarji za italijanski knjižni trg napišejo pregledno knjigo o dogajanju v Sloveniji med drugo svetovno vojno, da bi se lahko italijanski bralci podučili o tem času tudi skupne italijansko-slovenske zgodovine, da bi se zmanjšala italijanska nevednost o vlogi Italije v drugi svetovni vojni na slovenskem ozemlju. Nastala je pregledna knjiga *La Slovenia durante la seconda guerra mondiale* (Udine: Istituto friulano per la storia del movimento di liberazione, 2012) treh avtorjev, poleg Nevenke, ki je predstavila politično dogajanje na slovenskem ozemlju, ki pa je takrat bilo del Kraljevine Italije, še Zdenka Čepiča in Damijana Guština. Nekoliko spremenjena je knjiga izšla tudi v slovenščini (*Slovenija v vojni: 1941–1945*. Ljubljana: Modrijan, 2017).

V devetdesetih letih je Nevenka poleg tega, da je magistrirala, doktorirala in se kot specialistka za zgodovino območja Slovenskega primorja in Julijske krajine v obdobju po drugi svetovni vojni uveljavila s svojimi deli, sodelovala tudi v meddržavni slovensko-italijanski kulturno-zgodovinski komisiji, ki sta jo z medsebojnim dogovorom ustanovili obe državi oziroma njuni zunanji ministrstvi. Članica te komisije je bila od njene ustanovitve novembra 1993 pa do julija 2000, ko je komisija s sprejemom besedila, ki je bilo plod dolgih in poglobljenih razprav italijanskih in slovenskih zgodovinarjev o skupnem in medsebojnem zgodovinskem dogajanju, končala delo. Naloga te komisije je bila, da z medsebojnim dogovorom, na osnovi zgodovinskih dejstev in njihovih interpretacij skozi tvoren dialog, začrta bistvene poteze skupne zgodovine na prostoru, kjer je sicer bilo (in je še) mnogo različnih pogledov, razlag zgodovinskega dogajanja in njegovega vrednotenja. Nevenki je kot najmlajši med člani komisije z argumenti na osnovi zgodovinskih dejstev uspelo prepričati italijanske kolege, da so sprejeli marsikatero stvar, ki jo je argumentirala kot skupno slovensko-italijansko zgodovinsko dejstvo. Tako je pomembno prispevala k skupnemu slovensko-italijanskemu pogledu (ali pa oceni) na precej dolgo skupno zgodovino, saj je »pokrivala« zgodovinsko obdobje, ki je bilo za obe strani, še bolj pa za italijansko, zelo pomembno in »sporno« ter so do njega pristopali bolj politično in čustveno kot na podlagi zgodovinskih dejstev in dogajanja. Nevenki je s svojim vedenjem o »tvarini« in z načinom, kako ga je predstavila, uspelo italijanske kolege podučiti o zgodovinskem dogajanju v obdobju od konca druge svetovne vojne pa do sredine petdesetih let, ko je potekal diplomatsko politični boj na naši zahodni (italijanski vzhodni) meji za ozemlje in narodnostne pravice manjšinskega prebivalstva, ki je ostalo na drugi strani novonastale meddržavne meje. S tem je vsekakor pomembno prispevala k temu, da je komisija svoje delo zaključila s skupnim besedilom z naslovom *Slovensko-italijanski odnosi (1880–1956)*; poročilo je izšlo pri nas trojezično (slovensko-italijansko-angleško) leta 2001 (Nova revija), Nevenka pa je bila skupaj z Milico Kacin Wohinz urednica.

Za Nevenko Troha je mogoče brez pretiravanja reči, da je med slovenskimi zgodovinarji, pa tudi med italijanskimi kolegi, najboljša poznavalka razmer v Julijski krajini v desetletju po koncu druge svetovne vojne pa tudi v poznejšem času. Žal je mogoče ugotoviti, da je ena redkih, če ne edina med slovenskimi zgodovinarji, ki se ukvarja s tem obdobjem slovensko-italijanske zgodovine oziroma nasploh s slovensko-italijanskimi zgodovinskimi in zgodovinopisnimi odnosi. Ob tem, da ima veliko vedenja, ki je plod poznavanja primarnega arhivskega gradiva in premišljenega študija literature, je pomembna tudi njena zavzetost za to problematiko. Do te zgodovine in prostora, kjer se je ta odvijala v času, ki ga Nevenka najboljše pozna, ima kar osebno čustven odnos, čeprav ni s tega območja in ni živela tam, ampak je »trdna« Revirčanka. Po značaju in prepričanju! Vendar s srcem za Primorsko in njeno zgodovino. Za njeno novejšo zgodovino.

Nevenka Troha zgodovino območja in obdobja, ki ima dve interpretaciji, slovensko in italijansko, in vsebuje precej čustvenosti pa tudi političnega, zato je za predstavljanje zelo občutljiva, predstavlja na osnovi dejstev, ki izhajajo iz arhivskega gradiva.

Drži se dejstev in ne zapada v sicer za »dnevne« potrebe dobrodošle kompromise glede interpretacij. Večkrat je zato doživela kakšno pikro pripombo in tudi zamero. Na italijanski strani pa tudi na slovenski.

Njena bibliografija je obsežna, v njej je veliko število objav v italijanščini, kar kaže, da se je resnično uveljavila s svojim delom in temo, ki jo obdeluje in predstavlja tudi pri italijanskih zgodovinarjih. Vendar je treba vedeti, da se pomen in pomembnost zgodovinarja, ki preučuje in predstavlja zgodovino v knjigah in znanstvenih ter drugih člankih, ne meri toliko po številu objav kot po njihovi tehtnosti. To merilo pa za Nevenkino delo vsekakor drži. Prestalo bo preizkušnjo časa.

Na INZ je uspešno vodila tudi raziskovalni projekt o represiji, tj. nasilju v imenu države ali njene oblasti med drugo svetovno vojno in po njej pri nas; o tem je organizirala znanstveno konferenco (referati so izšli v *Prispevkih za novejšo zgodovino*, 2013, št. 1), poleg tega pa je uredila zbornik razprav o tem (*Nasilje vojnih in povojnih dni*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2014).

V letih od 2006 do 2008 je bila predsednica Zveze zgodovinskih društev Slovenije in je organizirala in uspešno izvedla tradicionalno zborovanje slovenskih zgodovinarjev; 34. po vrsti, potekalo pa je v Rogaški Slatini oktobra 2008 na temo Evrope oziroma Slovenije v njej (zbornik *Evropski vplivi na slovensko družbo*. Ljubljana: ZZDS, 2008). Decembra 2007, prav na dan ko je »padla« meja med Slovenijo in Evropsko unijo, je organizirala zgodovinarsko srečanje o mejah na zemljevidih, v naravi in v glavah; žal do objave zanimivih referatov ni prišlo. Več mandatnih obdobj je bila tudi predsednica Zgodovinskega društva Ljubljana.

V zadnjem času, zlasti po hitri, prisilni upokojitvi leta 2012, ko je morala čez noč oditi v pokoj na osnovi t. i. ZUJF (Zakona o urejanju javnih financ), se je posvetila tudi predstavljanju novejših del italijanskih zgodovinarjev kot prevajalka. Tako ji je uspelo na slovenskem knjižnem trgu oziroma slovenskim bralcem v odličnih jezikovnih prevodih predstaviti kar nekaj knjig, npr. o italijanskih fašističnih taboriščih, o italijanskih vojnih zločincih, o zgodovini mednarodnega komunizma, o tržaškem stalinistično opredeljenem komunistu Vittoriju Vidaliju, pa tudi knjigo o papežu Benediktu XVI. oziroma Josephu Ratzingerju. Slovenski zgodovini je s svojim prevodom dodala pomembno delo o času demokratizacije in osamosvajanja Slovenije ali času splošne krize v jugoslovanski državi, kar je v svoji disertaciji, ki jo je zagovarjal na Univerzi v Turinu, predstavil novinar italijanskega programa Radia Koper-Capodistria Stefano Lusa; brez Nevenke, ki je delo zaradi kakovosti in pomena za slovensko zgodovino predlagala za objavo v slovenščini ter ga prevedla, bi najverjetneje ostalo neznano (*Razkroj oblasti: slovenski komunisti in demokratizacija države*. Ljubljana: Modrijan, 2012).

Dr. Nevenka Troha je s svojim delom zgodovinarke, zlasti na področju zgodovine, kjer se srečujeta zgodovinski pogled slovenskega in italijanskega zgodovinopisja v obdobju, ki je bilo zelo intenzivno, postavila merila, kako je treba k temi pristopati, da je rezultat t. i. zgodovinska resnica ali vsaj verjetna podoba dogajanja. Čeprav kot raziskovalka še ni rekla zadnje besede, kajti njen življenjski in delovni elan je vreden občudovanja pa tudi posnemanja, je treba ugotoviti, da je nekakšna »poslednja

Mohikanka« pri vzdrževanju raziskovalnih pa tudi osebnih odnosov z italijanskimi zgodovinarskimi kolegi, kar ji je vrsto let uspevalo skupaj z Milico Kacin Wohinz. Žal nekoga, ki bi tako uspešno predstavljal slovensko zgodovinopisje in njegove poglede v skupnem slovensko-italijanskem prostoru glede skupne preteklosti, kot je to uspevalo Milici in Nevenki, ni videti. Glede teme, ki je v njenem raziskovalnem delu na prvem mestu, pa lahko ponovim le njene besede, ki jih je namenila svoji prijateljici Milici Kacin Wohinz ob njeni devetdesetletnici, namreč, da je lahko zadovoljna, ker je njeno delo pomembno prispevalo k temu, da se mnoge pregrade med Slovenci in Italijani na področju pogledov na preteklost podirajo. Nevenka je bila vsekakor rušiteljica teh pregrad. Ali bolje, ustvarjalka vezi med dvema zgodovinopisjema o določeni temi in določenem obdobju.

Ob življenjskem jubileju kolegici in predvsem prijateljici želim, verjamem, da v imenu mnogih kolegov in prijateljev iz vrst zgodovinarjev, še veliko raziskovalnega zanosa, energije, dobre volje, ki je sicer v veliki meri njen »zaščitni znak«, in seveda zdravja. »Srečno«, kot so se pozdravljali v njej ljubem domačem okolju Revirjev danes že nekdanji rudarji.

Zdenko Čepič